

COP29-un qərarları Paris İqlim Sazişinin tam icrasını təmin edəcək

Qlobal istiləşmənin qarşısını yalnız beynəlxalq həmrəyliklə almaq mümkündür

Ülkər Xaspoladova

İqlim dəyişikliyi inkişaf səviyyəsindən asılı olmayaraq, bütün ölkələrə təsir edən ümumbəşəri problemdir. Bu, qlobal temperaturun artmasına, buzlaqların əriməsinə, dəniz səviyyəsinin qalxmasına, anomal hava şəraitlərinə, bioloji müxtəlifliyin, qida və su resurslarının azalmasına səbəb olur.

Milli Okean və Atmosfer Tədqiqatları İdarəsinin (NOAA) məlumatlarına əsasən, oktyabr tarix ərzində müşahidə edilmiş ikinci ən isti ay olub. Belə ki, həmin ay ortalama temperatur göstəricisi 15,32 dərəcə təşkil edib. Bu isə ötən ilin eyni ayında müşahidə edilmiş ortalama temperatur göstəricisindən yalnız 0,05 dərəcə aşağıdır.

Oktyabrda Yer səthinin 12 faizində yüksək temperatur göstəricisi müşahidə edilib. Keçən ayın temperaturu Qrenlandiya, Mərkəzi və Cənubi Afrika, Mərkəzi Asiyanın bəzi regionları və Antarktidanın şərq regionunun böyük hissəsi istisna olmaqla, quru sahənin böyük hissəsində orta temperaturdan daha yüksək olub.

Mütəxəssislər planetin istiləşməsinin əsas səbəbini insan fəaliyyəti nəticəsində atmosfərə ifraz olunan istixana qazları ilə əlaqələndirirlər. NOAA-nın məlumatları sayəsində müəyyən edilib ki, 2024-cü il tarix ərzində müşahidə edilmiş ən isti ildir.

İqlim dəyişikliyinə yaratdığı fəsadların qarşısının alınması istiqamətində təcili tədbirlər görülməyə, bəşəriyyətin və Yer kürəsinin gələcəyi üçün fəlakətlər qaçılmaz olacaq. Belə ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) hesablamalarına görə, 3,6 milyard insan iqlim dəyişikliyinə yüksək dərəcədə həssas olan bölgələrdə yaşayır. 2030-2050-ci illər arasında qidalanma, malyariya, ishal və istilik stresi kimi iqlimlə əlaqəli amillərin hər il əlavə 250 min ölümə səbəb olacağı proqnozlaşdırılır.

Mütəxəssislər bildırırlər ki, iqlim böhranı ilə mübarizə aparmaq və onun dağıdıcı təsirlərinin qarşısını almaq üçün 2100-cü ilədək qlobal temperatur artımı 2 dərəcənin altında saxlanılmalıdır. Bu isə yalnız bir ölkənin, ayrı-ayrı fərd və ya təşkilatların əldə edə biləcəyi nailiyyət deyil. Bunun üçün beynəlxalq əməkdaşlıq, texnoloji inkişaf və sosial dəyişikliklər lazımdır. BMT-nin iqlim dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının sessiyaları da bu istiqamətdə böyük əhəmiyyət kəsb edir.

2015-ci ildə Fransada keçirilən COP21-də qəbul edilmiş Paris İqlim Sazişi qlobal istiləşməni sənayedən əvvəlki səviyyədən maksimum 1,5 dərəcəyə qədər məhdudlaşdırmağı nəzərdə tutur. İnkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında məsuliyyətin bölüşdürülməsi məsələsinə xüsusi diqqət yetirilən saziş hər bir ölkənin iqlim dəyişikliyinə töhfəsini və onu azaltmaq üçün fərqli imkanlarını nəzərə alaraq ədalətli keçidin təmin edilməsini hədəfləyir. İnkişaf etmiş ölkələr maliyyə və texnologiya sahələrində inkişaf etməkdə olan ölkələrə dəstək verməyi öhdəlik kimi qəbul ediblər.

Azərbaycan da iqlim dəyişikliyi ilə bağlı Paris Sazişini imzalayan dövlətlər arasındadır. Üzərinə düşən öhdəlikləri yerinə yetirən ölkəmiz iqlim dəyişikliyinə yaratdığı fəsadların aradan qaldırılması, istixana qazı emissiyalarının azaldılması, bərpaolunan enerji mənbələrinin istifadəsinin artırılması və enerji səmərəliliyinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atır. COP29-un məhz Azərbaycanda keçirilməsi də bunun bariz göstəricisidir.

COP29-da qəbul edilmiş qərarlar qlobal iqlim siyasətində dönüş nöqtəsi kimi qiymətləndirilir. Emissiyaların azaldılması sahəsində atılacaq hər bir addım, xüsusilə kömür kimi yüksək karbonlu yanacaqlardan təcridən imtina edilməsi və bərpaolunan enerji mənbələrinə keçid strategiyaları həlledici rol oynayır. Mütəxəssislər, həmçinin meşələrin bərpası, dayanıqlı kənd təsərrüfatı metodlarının tətbiqi və təbiətin qorunması kimi təbii həll yollarının da vacibliyini qeyd edirlər.

Ölkəmiz 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istixana qazlarının miqdarının 35 faiz azaldılmasını hədəfləyir. Bu tarixdən sonra isə daha iddialı hədəf müəyyən edilib ki, bu da 2050-ci ilə qədər istixana qazlarının miqdarının 40 faiz azaldılmasından ibarətdir. Prezident İlham Əliyev ölkəmizin işğaldan azad edilmiş torpaqlarını "yaşıl enerji" zonası elan edib. Bu ərazilərin 2050-ci ilədək "Netto sıfır emissiya" zonasına çevrilməsi nəzərdə tutulur.

İqlim konfransının nəticələri dünya miqyasında iqlim dəyişikliyinə qarşı mübarizədə yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. COP29-da qəbul olunan qərarlar Paris Sazişinin tam icrasına şərait yaradaraq, daha sağlam gələcək qurmağa xidmət edəcək.